

VNIVERSITAT DE VALÈNCIA

Investidura com a Doctor "Honoris
Causa" per la Universitat de València a
Emili Giralt i Raventós

Discurs d'acceptació

València, 8 juny de 2001

Magnífic i Excel.lentíssim senyor Rector,
 Molt il.lustres col.legues,
 Senyores i senyors:

El tema escollit per a aquesta breu dissertació acadèmica és una glossa sobre la personalitat del naturalista valencià, Simón de Rojas Clemente y Rubio (1777-1827), i en particular sobre el seu paper dins la ciència ampelogràfica del seu temps.

No es pot dir que la figura de Clemente hagi estat del tot oblidada després de la seva mort, com tampoc no es pot dir que hagi estat prou recordada. El Jardín Botánico de Madrid, del qual fou bibliotecari i professor, sempre ha tingut Clemente com una de les seves glòries. La seva estàtua ennobleix una de les principals avingudes d'aquell recinte. Ficòlegs i liquenòlegs el tenen pel fundador de la criptogàmia espanyola. L'any 1864 foren donats a la llum alguns dels seus treballs inèdits, gràcies en gran part a la devoció que Miguel Colmeiro sentia per ell. L'ampelografia internacional ha mantingut l'*Ensayo sobre las variedades de la vid común que vegetan en Andalucía*, que Clemente publicà el 1806, en un primeríssim lloc d'honor. El 1879, el Ministerio de Fomento reedità luxosament l'*Ensayo*, l'obra més famosa del savi valencià. El 1883 -prova que el seu interès no havia decaigut-, dues editorials, l'una de Madrid i l'altra de Barcelona, coediten en petit format l'esmentat *Ensayo*. Després d'aquesta data el silenci envolta durant bastants anys la tasca científica de Clemente. No apareixen edicions dels treballs que havien quedat inèdits, i l'*Ensayo* és abusivament aprofitat pels qui pretenien fer una "ampelografia española" quan -pràcticament- no disposaven de més informació que la referent a Andalusia fornida per Clemente. L'any 1927, la vila de Titagües, sempre conscient de l'alt valor intel.lectual que representava Clemente y Rubio, va commemorar dignament el centenari de la mort del seu il.lustre fill. L'Ajuntament de València, el Jardí Botànic d'aquesta ciutat i Lo Rat Penat se sumaren a l'homenatge. L'any 1932, el pare Barreiro, interessat en temes antropològics i costumistes, publicà un fragment de la *Historia civil, natural y eclesiástica de Titaguas*. Després de la guerra civil, els articles de Bellón donaren a conèixer les col.leccions d'algues del Jardín Botánico madrileny, recollides i classificades per Clemente, mentre en el camp

ampelogràfic Miguel Comenge en el seu llibre sobre *La vid y los viñedos españoles*, seguia la metodologia emprada per Clemente en la descripció de les varietats de vinya. També Dantín Cereceda recordà el mestratge de Clemente en aquesta branca de la botànica. Uns anys més tard -el 1952, i per mà d'Alonso Peña y Téllez Molina- l'Institut Nacional de Investigaciones Agronómicas publicava la *Ceres Hispanica* que Clemente i el seu amic Mariano La Gasca van deixar manuscrita.

Amb motiu de la celebració del segon centenari del naixement del gran naturalista, Titagües homenatjà novament el seu fill amb diversos actes que anaren acompanyats d'una interessant publicació. De llavors ençà hi ha constància que l'obra i la persona de Clemente han cridat l'atenció de diversos estudiosos de la criptogàmia.

L'any 1991 aparegué una extensa biografia de Clemente, escrita amb gran dedicació i afecte per Samuel Rubio Herrero, "pariente lejano del biografiado", com diu el prologuista, Santiago Castroviejo, aleshores director del Real Jardín Botánico. Finalment, durant l'any que acaba d'expirar, l'Ajuntament de Titagües i la Universitat de València, han publicat la ja esmentada monografia sobre aquella vila, de la qual Clemente, com autor, en parlava amb legítim orgull. L'editor de la sobredita *Historia*, el professor Fernando Martín Polo, ens dóna una notícia llargament esperada: els vuit grossos volums de la *Historia natural del Reino de Granada*, que han jagut quasi dos segles a les prestatgeries de la biblioteca del Jardín Botánico, seran, per fi, objecte d'estudi i edició. Tant de bo que la notícia sigui certa i de prompte acompliment, perquè -a jutjar pels fragments fins ara coneguts- l'obra deu tenir un interès extraordinari, no solament pel que fa a les ciències naturals, sinó també per les dades antropològiques i d'història sòcio-econòmica d'Andalusia, així com per reflectir l'ideari sòcio-polític del seu autor. Sense disposar d'aquesta obra, la imatge de la polifacètica personalitat de Clemente es veurà sempre mutilada i boirosa, mancada d'un dels principals elements de la seva vasta i maltractada producció intel·lectual.

Així doncs, en aquest moment en què sembla que hi ha un cert corrent de reactualització de l'obra de Clemente, em pregunto quina pot ser la meua aportació a un millor coneixement de la seva personalitat científica i de la seva categoria humana; una aportació, ai las !, que necessàriament haurà de ser modesta i de cap manera condigna de l'alta distinció que avui m'atorga la Universitat de València. Perquè el qui us parla no és competent en cap de les branques de les ciències naturals que cultivà Clemente y Rubio. No sóc agrònom ni ampelògraf com per poder situar el famós *Ensayo* de Clemente en la perspectiva de la ciència ampelogràfica actual i jutjar-lo des d'aquest

punt de mira. D'altra banda no sóc antropòleg que pugui valorar objectivament la seva contribució a l'estudi del patrimoni folclòric valencià, ni tampoc un lingüista capaç de graduar el nivell de perfecció assolit per Clemente en el domini de les llengües orientals i clàssiques, o l'interès de les seves incursions en el camp complex de la dialectologia valenciana.

Ben mirat, Magnífic Senyor Rector, avui he comparegut ací amb poca cosa més que la ja vella voluntat de servei amb què tantes vegades he entrat en aquesta Universitat, una voluntat de servei que s'inicià en un llunyà 1965 i que ni el temps ni la distància no han pogut afeblir.

* * *

Entrant en matèria, és obvi que una figura tan rica, tan variada, com la de Don Simón de Rojas Clemente y Rubio no pot ser gaire ben tractada en l'espai de temps i de paper disponible en aquesta solemne ocasió. Per això, ara i ací, la meua dissertació constarà només d'una breu biografia, d'una al·lusió als trets més sobresortints de la seva personalitat científica i humana, i del seu paper dins la història general de l'ampelografia.

Simón de Rojas Clemente y Rubio va néixer a Titagües, a la contrada valenciana dels Serrans, el 27 de setembre de 1777. Era fill d'una família de llauradors de classe mitjana. Sota la fèrula d'un mestre incompetent i cruel estudià les primeres lletres a la seva vila nadiua. Destinat pels seus pares a la carrera eclesiàstica, quan tenia nou anys ingressà al Seminari de Sogorb. El 1791 va començar a València els estudis de Filosofia que va acabar amb premi extraordinari. Durant aquests anys s'afermà la seva vocació de naturalista. A Titagües aprofitava les vacances estivals col·leccionant plantes, insectes i minerals d'aquella rodalia. Desviant-se de la decisió que el seu pare havia pres sobre el seu futur, Simón "sentía la irresistible llamada de la naturaleza" -com ell mateix escriu- "y su contemplación era la más permanente de mis pasiones". Acabats els cursos de Filosofia i no volent contrariar la voluntat paterna, Simón inicià els estudis de Teologia a la Universitat de València i simultàniament va estudiar grec, música i literatura llatina. Quan tenia només disset anys va poder defensar públicament els seus coneixements de llengua hebrea, mentre participava repetidament a les controvèrsies llavors habituals en

els ambients acadèmics, entre suaristes, tomistes i jansenistes. Quasi decidit a ordenar-se sacerdot concursà a una beca del Col·legi de Sant Pius V que en cas d'haver-la guanyat hauria significat la seva definitiva adscripció a l'estament eclesiàstic. No obtingué la beca, però atesos els seus mèrits li fou atorgat gratuïtament el grau de doctor; els diners estalviats va poder-los esmerçar en un viatge i estada a Madrid per tal d'opositar a una càtedra d'hebreu que finalment guanyà el Dr. Orchell y Ferrer, que havia estat professor seu a la Universitat de València.

Establert a Madrid, Clemente va prendre part a les oposicions a les càtedres de Lògica i Ètica del Real Seminario de Nobles, i de tal manera palesà els seus coneixements en aquestes disciplines que al cap de poc temps li fou confiada la "substitución" -l'"adjuntia", en llenguatge més actual- de les referides càtedres.

Des de la seva arribada a la Cort el jove valencià va intensificar el seu treball formatiu i aprofundí el seu coneixement de l'àrab, del grec i del francès. L'any 1801, als Reales Estudios de San Isidro, on estava matriculat, va donar una conferència pública sobre gramàtica i poètica àrabs que fou encomiàsticament comentada pel seu mestre -el famós arabista García Asensio- i tot seguit publicada. No oblidà Clemente la seva formació científica. Assití a les classes de Química de Louis Proust i de ciències naturals de Gómez Ortega que en aquell moment eren, a Madrid, les personalitats científiques de més relleu. Quan aquest darrer fou substituït a la direcció del Real Jardín Botánico de Madrid pel valencià Cavanilles, Clemente freqüentà assiduament les seves aules i es convertí en el seu deixeble predilecte. I -quasi no caldria dir-ho- mentre això succeïa a les aules i als "gabinets" científics de Madrid, Clemente no parava d'herboritzar, infatigablement, frenèticament, per tots els voltants de la ciutat. Amb poc temps va reunir un herbari de més de 4.000 plantes.

En aquest ambient científic fou on Clemente va entrar en contacte amb els cercles intel·lectuals afins a la política del poderós Godoy ministre i privat del rei Carles IV. Per indicació expressa de Domingo Badia -el futur Ali Bei de l'expedició africana- Clemente fou escollit per Godoy per a participar en aquell viatge. Abans d'iniciar-lo, però, calia que fessin una llarga estada a París i a Londres per tal d'ampliar llur formació. Els anys 1802 i 1803 els passaren en aquestes capitals, on van mantenir una estreta relació amb alguns dels més notables científics d'aquell moment. Acabat el temps previst per a millorar la preparació científica dels dos expedicionaris i per a l'adquisició del material científic que consideraven necessari, Badia i Clemente se'n tornaren cap a Espanya. Tots dos vestien a la usança oriental i es feien dir

respectivament Ali Bei i Mohammed ben Ali. Pels seus coneixements de les plantes medicinals, durant la temporada que Clemente sojornà per Andalusia fou popularment conegut com "el moro sabio".

Quan Godoy canvià l'objectiu de l'expedició africana -que passà de tenir uns mòbils científics a obeir unes intencions polítiques-, Badia va haver de prescindir de la companyia de Clemente. Tots dos ho lamentaren molt perquè havien posat molta il·lusió en el projecte i perquè -joves d'una edat semblant- havia sorgit entre ells una sincera amistat. Badia va posar en execució el nou projecte i Clemente, que es va haver de quedar, va ser compensat amb escreix per Godoy, el qual no solament li assegurà el sou de 1.500 rals mensuals que hauria cobrat com acompanyant d'Ali Bei, sinó que li confià l'estudi de la història natural del regne de Granada. L'encàrrec -el resultat del qual són els vuit volums inèdits del Jardín Botánico madrileny- tenia una durada de quatre anys i Clemente podia dur-lo a terme amb total independència de qualsevol autoritat acadèmica o administrativa. Certament, era una "comissió" envejable per a un home de tarannà independent i apassionat, com ell, per l'estudi de la naturalesa i pel treball de camp.

L'octubre de 1805 Clemente ha de deixar Andalusia per tal d'ocupar la plaça de bibliotecari del Jardín Botánico, amb caràcter de professor. Començà llavors la seva vinculació amb els redactors del *Semanario de Agricultura y Artes dirigido a los párrocos* (SAAP) on publicaria diversos articles, entre ells la primera edició de l'*Ensayo*. L'any 1807 el govern li encomanà la direcció científica i l'ensenyament del Jardín Experimental y de Aclimatación de Sanlúcar de Barrameda, dit també de La Paz en honor de Godoy, sempre present -almenys nominalment- en totes les iniciatives culturals i científiques d'aquells anys. Fou en l'acte inaugural de dits ensenyaments quan Clemente pronuncià un cèlebre discurs -avui perdut- sobre la necessitat de basar l'agricultura en l'estudi de la fisiologia vegetal, de la meteorologia i de la química i geologia del sòl.

Els anys immediats anaren acompanyats d'esdeveniments polítics que, sens dubte, van afectar el treball i la vida de Clemente, com la de tota la munió d'intel·lectuals que constituïen el nucli de la "intelligentsia" del règim. La "defenestració" política de Godoy com a conseqüència del motí d'Aranjuez (març de 1808) i la generalització de la revolta popular subsegüent van posar en perill la vida de Clemente que llavors es trobava a Sanlúcar de Barrameda. Iniciada la guerra de la independència, el comportament polític de Clemente és una mica confós: no s'identificà

mai amb el govern intrús -on hi tenia prou col·legues i amics que li haurien facilitat l'accés a llocs privilegiats de la nova Administració- però tampoc no milità decididament en el bàndol contrari. Clemente va viatjar a Madrid ocupat pels francesos i es mogué amb llibertat per la zona d'Andalusia sota control napoleònic. Tanmateix, l'any 1812 va optar pel rebuig de tota aposta política i decidí retirar-se a Titagües on romangué fins al final de la guerra. Després es traslladà a Cadis on havia de confeccionar el plànol topogràfic de la província. L'any 1815, després d'haver-se sotmès a la "purificació" política habitual, Clemente es reincorporà al Jardín Botánico com a bibliotecari, i potser perquè no veia massa segura la permanència en aquest càrrec, començà els estudis de Farmàcia que podien garantir-li un *modus vivendi* independent de l'Administració. L'any 1820 s'esdevingué el pronunciament liberal de Riego i el restabliment de la Consitució gaditana. La consulta electoral consegüent convertí Clemente en el primer dels dotze diputats que pertocaven a la circumscripció de l'antic regne de València, on era conegut no solament per la seva ciència sinó pel caràcter liberal de les seves conviccions. L'actuació del savi valencià a les Corts no fou, certament, brillant perquè, a part de la malaltia que patia i que l'obligà a absentar-se de Madrid, el seu treball se centrà en les comissions d'Agricultura i d'Instrucció pública i no en els grans debats de les sessions plenàries.

Quan s'ensorrà el règim constitucional per la presència de les tropes de la Santa Aliança, Clemente tornà al seu refugi de Titagües. L'any 1825, amb una situació política menys repressiva, Clemente va tornar a la Cort i ocupà la presidència del Jardín Botánico. La febre groga que el consumia des de feia anys va poder més que la seva complexió robusta i la, en altre temps, vigorosa salut. Va morir a Madrid el dia 27 de febrer de 1827, als quaranta-nou anys d'edat.

Clemente y Rubio fou un dels homes de ciència espanyols més conegut i admirat internacionalment. L'Acadèmia de Ciències de Baviera, la de Ciències i Arts de Barcelona, la de Fisiografia de Lund (Suècia), la d'Agricultura de l'Alta Garona i la Societat Linneana de París van comptar-lo entre els seus membres d'honor. Les societats econòmiques d'Amics del País -de Madrid, Granada, Sanlúcar de Barrameda i València- van fer-lo, des de molt jove, soci numerari o el van rebre com a soci de mèrit.

Per poc que aprofundíssim en la biografia de Rojas Clemente, podríem veure que fou un **home savi** i un **savi sense fronteres**. Un savi com ho entenien els antics, concepte que implica estar en possessió i en exercici d'una sèrie de qualitats principalment d'ordre moral. Un savi sense fronteres geogràfiques perquè des de molt

jove fou altament considerat en l'àmbit internacional. I també sense fronteres en l'ordre intel·lectual perquè fou a la vegada humanista coneixedor de les llengües orientals, de les clàssiques i de diverses de modernes; historiador rigorós i expert conreador de múltiples branques de les ciències naturals.

Rojas Clemente va ser un home del seu temps. Va viure i sofrir en la seva persona totes les convulsions i contradiccions dels primers decennis del segle XIX. Els trets que afaçonaren la seva personalitat són principalment els de la Il·lustració: amor al treball, filantropia, passió per les ciències útils i fe en les reformes imposades pel poder polític. L'axioma dels il·lustrats que afirmava que la monarquia era "el nervio y sostén de la reforma" fou sempre vigent en el pensament de Clemente.

L'elaboració de l'*Ensayo* implicà un canvi temàtic en l'especialització de Clemente, el qual aleshores era ja internacionalment conegut com un expert en criptogàmia. L'orientació cap a l'ampelografia es deu a un suggeriment de Francisco Therán, director del Jardín Experimental de Sanlúcar de Barrameda, i als consells dels germans Boutelou, companys de redacció del *Semanario de Agricultura y Artes*, i de Francisco Antonio Zea que n'era el director. Una vegada acabat el treball, les mateixes persones van fer possible, primer, la seva publicació dins les pàgines del *Semanario* i, després, en forma de llibre i en tirada a part. Per aconseguir aquest objectiu fou necessari acudir a altes instàncies de la Cort i posar en joc poderoses influències. La ditiràmica dedicatòria al Príncep de la Paz és la contrapartida de la *mercè* rebuda.

L'*Ensayo* tal com eixí de la impremta consta de tres parts. La primera, sota el títol de *Preliminares* és la part més teòrica. Comença examinant els tipus de sòl existents a Andalusia d'acord amb els criteris del geòleg Werner i les anàlisis químiques de Proust. Clemente censura durament els "botànics de gabinet" que menystenen l'agronomia i el "treball de camp", critica, per incompleta, la diagnosi de la *Vitis vinifera* feta per Linné i defensa, contra el parer de Dussieux i de Duhamel, la fixesa -almenys relativa- dels caràcters diferencials d'una varietat.

El capítol de més interès d'aquesta part -perquè constitueix el nucli de tot el sistema classificatori de Clemente- és el que tracta dels caràcters que poden servir per a determinar i distingir les varietats del cep comú. Clemente es proposa prèviament seleccionar el lèxic que inequívocament, tant en castellà com en llatí, li permeti

d'identificar les parts principals i subalternes d'un cep, així com els caràcters diferencials que puguin tenir respecte d'uns altres.

Clemente considera que el cep consta de les següents parts principals: la soca, els sarments, la fulla, el raïm i el gra. Cadascuna d'aquestes parts, anomenades principals perquè tenen entre si diferències molt definides, té unes altres parts dites subalternes que ofereixen pocs caràcters, però sí els suficients per a convertir en difusa una descripció que no els tingui en compte. De qualsevol part del cep -continua Clemente- cal observar les propietats o caràcters generals i de cadascun d'aquests els caràcters particulars. Uns exemples aclariran millor el pensament de l'ampelògraf. En un gra de raïm, posem per cas, Clemente hi troba quinze caràcters generals que van des de la grandària o volum fins a detalls del cicle vegetatiu, com la plena maduració, passant per la forma, el sabor, etc.. Al seu torn, cada caràcter general té diversos caràcters particulars. Així, per exemple, el caràcter general volum o grandària d'un gra de raïm ha de tenir algun d'aquests caràcters particulars: molt gran, gran, mitjà, petit o molt petit. La figura o forma del gra pot ser rodona, allargada, oval, transoval, quasi-cilíndrica, etc., etc. I els gustos àcid, agre, aspre, dolç, insípid ... -amb les corresponents gradacions- són caràcters particulars del sabor, caràcter general del gra de raïm.

La soca, el sarment, la fulla, la flor i el raïm són minuciosament observats per Clemente, amb un mètode igual al que hem vist aplicat al gra. El resultat de tot plegat se sintetitza en les sis taules sinòptiques que conté l'*Ensayo* i són un qüestionari complet a l'hora d'estudiar científicament un cep. Amb les taules al cap, Clemente es llença a un "treball de camp" que el portarà a la descripció i identificació de cent-dinou varietats andaluses. Llavors vingué el treball de classificar-les per tal de fer possible amb relativa facilitat la incorporació de noves varietats al *corpus* que havia format.

Clemente dividí els ceps en dues grans seccions segons que tinguessin la fulla amb borra o pelussa (*folia tomentosa*) o la tinguessin pilosa o quasi glabre (*folia pilosa aut subnuda*). Feta aquesta subdivisió agrupà els ceps que tenien caràcters comuns i una semblança extraordinària i formà les *tribus*. Cada una de les tribus l'encapçalà amb una varietat on els trets principals que caracteritzaven la tribu i la distingien de les restants eren molt clars. Així resultaren quinze tribus, sis de la primera secció -amb vint-i-vuit varietats- i nou de la segona -amb quaranta-quatre varietats. No totes les varietats que examinà Clemente van poder ser encabides en alguna tribu, ja que ni podien ser agregades a les tribus existents perquè no tenien els caràcters assenyalats com a necessaris, ni s'assemblaven prou entre si per constituir una nova tribu. El desenllaç

d'allò que més podia interessar els lectors, el mateix traductor feu imprimir les *Tables synoptiques* de l'*Ensayo*, o sigui la classificació dels ceps en base als caràcters distintius de cadascuna de les seves parts. Segons Clemente, aquesta classificació feia possible la inequívoca identificació de qualsevol varietat .

La difusió d'aquestes traduccions tot seguit es va fer sentir en el camp de la literatura vitivinícola francesa, desvetllant un interès per les descripcions ampelogràfiques superior al que havien suscitat les obres de Duhamel, de Rozier i dels seus seguidors més immediats. Això, però, no vol dir que tots els autors apliquessin el mètode descriptiu amb el mateix rigor que ho va fer Clemente. Per damunt del coneixement botànic, predominava l'interès pel valor econòmic que podien tenir les varietats de cep en funció del vi que havien de produir. El coneixement de les varietats forasteres en vistes a llur possible adaptació al clima i als sòls de França era l'objectiu prioritari d'ampelògrafs i viticultors. Malgrat una certa pretensió *universalista*, les obres de Jullien, Cavoleau i Bixio, publicades entre 1822 i 1837, dediquen llur preferència a les varietats autòctones o a les forasteres considerades idònies de ser cultivades a França avantatjosament. Tots ells reconeixen el mestratge exercit per Clemente, com ho farà el comte Odart uns anys després. Odart, que alguns xovinistes del país veí han considerat el "fundador" de l'ampelografia moderna, no solament es reconeixia deutor de Clemente, sinó que el reputava l'"auteur du meilleur ouvrage d'ampélographie que je connaisse". Amb el títol definitiu *-Ampélographie universelle-* l'obra d'Odart aparegué l'any 1845, va assolir posteriorment deu edicions i esdevingué el tractat ampelogràfic més influent de tot el segle XIX..

Atès el prestigi de la llengua francesa en el camp vitivinícola, la traducció de l'*Ensayo* i el resum fets per Caumels foren àmpliament difosos arreu d'Europa. Tanmateix, no és fàcil de seguir llur impacte entre la vastíssima bibliografia apareguda a principis del segle XIX. A Itàlia, on evidentment el tema ampelogràfic havia d'interessar, no podien mancar els coneixedors de l'obra de Clemente. Seguint l'ordre cronològic cal esmentar els noms de Giorgio Galesio, Andrea Monà i Giuseppe Acerbi. El primer, autor de la sumptuosa *Pomona italiana* (1817) -obra més interessant per a la història del conreu citrícola que per al de la vinya- descriu i representa en colors vint-i-sis varietats de raïm; sobre els ceps i vins de la Toscana Galesio va escriure també un breu article on -seguint Clemente- fa interessants observacions sobre la fixesa dels caràcters varietals de la *Vitis vinifera* i sobre genètica vegetal. Andrea Monà va estudiar els principals *vitigni* d'Itàlia i Giuseppe Acerbi -el més ampelògraf dels autors italians

acabats d'esmentar- descriu nombroses varietats de cep, recull la sinonímia i proposa el conreu de les varietats més recomanables.

On, gràcies a la versió francesa, la petja de l'obra de Clemente va ser més profunda fou a la zona vitícola que segueix els cursos del Rin i del Danubi. En aquests territoris la literatura especialitzada era abundosa i de bona qualitat, però no havia assolit el rigor dels grans autors francesos. Durant la primera meitat del segle XIX, els països de llengua alemanya no escaparen al moviment ampelogràfic general, gràcies, en gran part, a l'*Ensayo* de Clemente y Rubio. Són una bona colla els ampelògrafs austríacs o alemanys que es proclamen seguidors d'aquest autor. L'austríac Von Mascon, que ja l'any 1818 havia reunit una col·lecció de més de vuitanta ceps procedents de diverses contrades europees, feia l'any 1820 una "crida als amics d'una viticultura racional" i sota el títol de "sinopsi de totes les característiques definidores del cep", donava a conèixer el mètode descriptiu de Clemente. Un any després publicava la traducció de l'obra íntegra de Clemente, feta sobre la versió francesa de Caumels. En el pròleg afirmava que per l'estudi dels trets distintius del cep, "per la seva anàlisi tan perfecta", l'ampelògraf valencià "mereixia ser recordat per sempre".

L'any 1826, Lorenz E. von Vest, professor de Botànica i Química a Graz, publicava el seu *Versuch* o assaig sobre els vinyars d'Estíria. L'opuscle reconeixia com a primeres autoritats en la matèria el valencià Rojas Clemente -prou conegut gràcies a la traducció de Von Mascon-, el francès Chaptal -col·laborador del *Cours o Dictionnaire* de Rozier- i l'estirià Franz Rath, autor d'un tractat teòric-pràctic sobre vitivinicultura d'aquelles contrades.

Amb més força que a França i a Itàlia, l'estimulant influència de l'ampelògraf de Titagües es mantingué en les obres austro-alemanyes publicades posteriorment. Arreu d'Europa, doncs, el mètode analític i descriptiu de Clemente, clarament exemplificat en l'*Ensayo* sobre les varietats andaluses, no només es troba present en les grans obres ampelogràfiques impreses durant la primera meitat de la dinovena centúria, sinó que perdura en les normes i codis establerts en ple segle XX per la moderna Oficina Internacional de la Vinya i el Vi.